

Paulina Kozanecka

Uniwersytet im. Adama Mickiewicza w Poznaniu, Polska

ORCID: 0000-0003-3272-4292

OKREŚLENIA PODMIOTÓW CZYNNOŚCI PRAWNYCH W CHIŃSKIM JĘZYKU PRAWNYM

1. WSTĘP

Celem artykułu jest przedstawienie i analiza podstawowej terminologii prawnej związanej z podmiotami czynności prawnych występującej w chińskim prawie cywilnym. Tłumaczenie prawnicze chińsko-polskie, jak również polsko-chińskie jest niewątpliwie dziedziną dynamicznie rozwijającą się z roku na rok, na co wpływ mają m.in. coraz częstsze kontakty handlowe przedsiębiorców z Polski i Chin, jak również perspektywa rozwoju Nowego Jedwabnego Szlaku¹. Konieczność kontaktów, negocjacji czy zawierania umów między przedsiębiorcami z tych obu krajów coraz częściej wymaga od stron nie tylko posługiwania się językiem angielskim, jako pośredniczącym, ale także tłumaczenia bezpośredniego między językiem chińskim i polskim. Jednakże chińsko-polskie i polsko-chińskie słowniki specjalistyczne, zawierające terminologię związaną z prawem, są obecnie na rynku rzadkością – częściej napotkać można pozycje dotyczące języka biznesowego, wspomnieć tu można np. *Polsko-chiński i chińsko-polski słownik biznesowy*² lub *Język chiński. Pomocnik handlowy*³, są to jednak pozycje

¹ Zob. <https://china.trade.gov.pl/pl/gospodarka/161160,chiński-plan-budowy-nowego-jedwabnego-szlaku.html.pdf> (dostęp: 22.05.2017 r.).

² M. Achinger, A. Radziwiłł (red.), *Polsko-chiński i chińsko-polski słownik biznesowy*, Kęty 2015.

³ K. Lin, K. Pawlak, *Język chiński. Pomocnik biznesowy*, Warszawa 2015.

niezawierające bezpośrednio terminologii prawnej i prawniczej. Z tego względu opracowanie terminologii prawnej występującej w języku chińskim wciąż pozostaje tematem opracowanym w ograniczonym zakresie i wymagającym poszerzonych badań.

Podczas tłumaczenia na język polski tekstów prawnych i prawniczych sporządzonych w języku chińskim napotkać można liczne problemy wynikające z cech obu języków i rzeczywistości prawnej Polski i Chin. Język chiński jest językiem izolującym, polski zaś – syntetycznym i fleksyjnym⁴. Warto przy tym zaznaczyć, że języki te nie są ze sobą spokrewnione, a tym samym praktycznie nie występują w nich terminy o podobnej etymologii. Ponadto, w przeciwieństwie do języka polskiego, język chiński nie korzysta z pisma alfabetycznego, a jedynie ze znaków określanych jako logogramy⁵. Utrudnia to w znacznym stopniu m.in. stosowanie zapożyczeń w przypadku terminów bezekwiwalentowych.

W artykule przedstawione zostały wyniki przeprowadzonej analizy. Badane terminy podzielono na grupy ze względu na ich modele słowotwórcze i zestawiono w tabelach wraz z ich najbliższymi odpowiednikami w języku polskim.

2. MATERIAŁ I METODY BADAWCZE

Materiał badawczy stanowiły ustawy regulujące chińskie prawo cywilne. Chiński system prawa cywilnego określany jest mianem systemu „planetarnego” ze względu na jego strukturę. Cechuje go brak jednolitego kodeksu cywilnego – spotkać tam można jedynie ramową ustawę – Ogólne zasady prawa cywilnego (od końca 2017 r. zastąpiona przez Generalne zasady prawa cywilnego), a także wiele innych ustaw szczegółowych dotyczących poszczególnych dziedzin prawa cywilnego, jak np. ustawa o dziedziczeniu.

W niniejszym artykule zanalizowana została terminologia zastosowana w Ogólnych zasadach prawa cywilnego Chińskiej Republiki Ludowej z dnia 12 kwietnia 1986 r. (dalej: o.z.p.c., 中华人民共和国民法通则, *Zhōnghuá rénmin gònghéguó mínfǎ tōngzé*), a także w zastępującej ją (pierwszą księgą przyszłego kodeksu cywilnego) nowej ustawie – Przepisy ogólne prawa cywilnego Chińskiej Republiki Ludowej z dnia 15 marca 2017 r. (dalej: p.o.p.c., 中华人民共和国民法总则, *Zhōnghuá rénmin gònghéguó mínfǎ zǒngzé*), ustawie Chińskiej Republiki Ludowej o dziedziczeniu z dnia 10 kwietnia 1985 r. (dalej: u.d., 中华人民共和国继承法, *Zhōnghuá rénmin gònghéguó jìchéng fǎ*) oraz ustawie Chińskiej Republiki Ludowej o umowach z dnia 15 marca 1999 r. (dalej: u.u., 中华人民共和国

⁴ A. Pirkola, *Morphological typology of languages for IR*, “Journal of Documentation” 2001, nr 57, s. 336.

⁵ P. T. Daniels, W. Bright (eds.), *The World's Writing Systems*, Nowy Jork–Oksford 1996, s. 9.

合同法, *Zhōnghuá rénmin gònghéguó hétóng fǎ*). Tekst porównywalny dla ustaw chińskich stanowiła polska ustawa z dnia 23 kwietnia 1964 r. – Kodeks cywilny⁶.

Zastosowane metody badawcze obejmowały przede wszystkim analizę tekstów porównywalnych (dawniej określanych jako teksty paralelne), a także metodę parametryzacji terminologii prawnej. Oparcie badania na tekstach porównywalnych, tj. sporządzonych oryginalnie w każdym z badanych języków, a także dotyczących tego samego zagadnienia i pełniących tę samą funkcję, pozwala na określenie ekwiwalentów funkcjonalnych stosowanych w konkretnym kontekście w języku docelowym⁷. W przypadku języka prawnego ma to szczególne znaczenie, wiele bowiem terminów prawnych ma całkowicie odmienne znaczenie w języku potocznym, a czasem termin prawny i termin prawniczy określające ten sam byt również mają różną postać. Różnice takie mogą powodować użycie niewłaściwego terminu podczas tłumaczenia. Z kolei metoda parametryzacji terminologii prawnej poprzez ustalenie relewantnych wymiarów, w ramach których terminy są kontrastowane, umożliwia rzetelne ich porównanie⁸.

3. STRUKTURY OKREŚLEŃ PODMIOTÓW CZYNNOŚCI PRAWNYCH

W artykule zanalizowano podmioty czynności prawnych zarówno jednostronnych (np. sporządzenie testamentu), jak i wielostronnych (głównie umowy). Z kilkoma wyjątkami określenia podmiotów zostały zestawione w tabelach parami, jeśli występują one w roli wykonawcy i odbiorcy czynności.

3.1. STRUKTURA ‘X + 人, RÉN’

Pierwszy opisywany model jest najbardziej podstawowym, jaki zaobserwowano w analizowanych tekstach prawnych. Składa się on z rdzenia (X), stanowiącego określenie danej czynności prawnej, instytucji prawnej bądź jej przedmiotu, oraz sufiksu w postaci znaku 人, *rén* ‘człowiek’. Określenia podmiotów tworzone są zatem przede wszystkim wg schematu:

X + 人

⁶ Tekst pierwotny Dz.U. nr 16, poz. 93, z późn. zm.

⁷ A. D. Kubacki, *Teksty paralelne jako narzędzie pomocnicze przy sporządzaniu tłumaczeń (specjalistycznych)*, „Comparative Legilinguistics” 2013, nr 13, s. 146.

⁸ A. Matulewska, *Legilinguistic Translatology: A Parametric Approach to Legal Translation*, Brno 2013.

np. w oparciu o termin 保证, *bǎozhèng* ‘zapewniać, gwarantować, poręczać’ utworzono termin 保证人, *bǎozhèng rén* ‘poręczyciel’. Inne przykłady terminów opartych na tej strukturze przedstawiono w tabeli 1.

Tabela 1. Przykładowe terminy oparte na strukturze ‘X + 人, rén’

Nr przykładu	Chiński	Polski
1.1	行为人, <i>xíng wéi rén</i> ⁹	dokonyjący czynności [prawnej]
1.2	当事人, <i>dāng shì rén</i> ¹⁰	strona
1.3	保证人, <i>bǎo zhèng rén</i> ¹¹	poręczyciel
1.4	受益人, <i>shòu yì rén</i> ¹²	beneficjent
1.5	保管人, <i>bǎo guǎn rén</i> ¹³	przechowawca
1.6	合伙人, <i>hé huǒ rén</i> ¹⁴	wspólnik spółki cywilnej

Źródło: Opracowanie własne.

Powszechność zastosowania tego modelu wynika z faktu, że podmiotem czynności prawnej jest zawsze człowiek. Co więcej, na podobnym modelu opiera się wiele innych terminów określających ludzi w języku chińskim, np. 中国人, *Zhōng guó rén* ‘Chińczyk’ to termin składający się ze słów 中国, *Zhōng guó* ‘Chiny’ i 人, *rén* ‘człowiek’.

Należy przy tym zaznaczyć, że struktura ta jest podstawową dla wszystkich przedstawionych poniżej struktur szczególnych.

3.2. STRUKTURA ‘出, CHŪ + X + 人, RÉN’

Terminy utworzone z użyciem znaku 出, *chū* ‘na zewnątrz’ nie występowały często, jednak dotyczyły w szczególności terminów związanych z najpowszechniejszymi umowami cywilnoprawnymi. Utworzenie terminu następuje poprzez użycie znaku 出, *chū* jako prefiksu, a następnie podstawowej struktury opisanej w poprzednim punkcie. Ten model słowotwórczy wygląda zatem następująco:

出 + X + 人

np. w oparciu o termin 租, *zū* ‘najem, dzierżawa’ utworzono termin 出租人, *chū zū rén* ‘wynajmujący’. Inne przykłady zastosowania powyższej struktury zaprezentowano w tabeli 2.

⁹ Art. 48 u.u.

¹⁰ Art. 1 u.u.

¹¹ Art. 89 o.z.p.c.

¹² Art. 93 o.z.p.c., art. 121 p.o.p.c.

¹³ Art. 365 u.u.

¹⁴ Art. 31 o.z.p.c.

Tab. 2. Przykładowe terminy oparte na strukturze ‘出, chū + X + 人, rén’

Nr przykładu	Chiński	Polski
2.1	承租人, <i>chéng zū rén</i> ¹⁵	najemca/dzierżawca
	出租人, <i>chū zū rén</i> ¹⁶	wynajmujący/wydzierżawiający
2.2	买受人, <i>mǎi shòu rén</i> ¹⁷	kupujący
	出卖人, <i>chū mài rén</i> ¹⁸	sprzedawca

Źródło: Opracowanie własne.

Znak 出, *chū* oznaczający wykonywanie czynności w kierunku zewnętrznym sugeruje, że dany podmiot czynności prawnej dokonuje w jakiś sposób fizycznego wydania przedmiotu czynności, np. 出租人, *chū zū rén* ‘wynajmujący/wydzierżawiający’ wydaje przedmiot najmu/dzierżawy, a 出卖人, *chū mài rén* ‘sprzedawca’ wydaje przedmiot sprzedaży. Co ciekawe, w przypadku tej struktury nie zaobserwowano analogicznego konsekwentnego modelu w przypadku odbiorców poszczególnych czynności.

3.3. STRUKTURA ‘被, BÈI + X + 人, RÉN’

Dość ciekawym przykładem struktury, która wskazuje na wykonawcę czynności w parze podmiotów jest struktura z 被, *bèi* ‘być [wskazujące stronę bierną]’. W schemacie tym jeden z terminów z pary utworzony jest według schematu opisanego w pkt 4, czyli z określenia czynności oraz sufiksu 人, *rén* ‘człowiek’. Drugi termin natomiast poprzedzony jest prefiksem 被, *bèi*:

被 + X + 人

Dodane 被, *bèi* wskazuje w takim terminie wykonawcę czynności lub stronę bierną. Np. podmioty czynności 继承人, *bèi jì chéng* ‘dziedziczenie, dziedziczyć’ to 继承人, *jì chéng rén* ‘spadkobierca’ oraz 被继承人, *bèi jì chéng rén* ‘spadkodawca’, czyli ‘człowiek, który jest dziedziczony, którego spadek jest dziedziczony’.

¹⁵ Art. 112 u.u.

¹⁶ Art. 112 u.u.

¹⁷ Art. 130 u.u.

¹⁸ Art. 130 u.u.

Tabela 3. Przykładowe terminy oparte na strukturze ‘(被, *bèi*) + X + 人, *rén*’

Nr przykładu	Chiński	Polski
3.1	代理人, <i>dài lǐ rén</i> ¹⁹	pełnomocnik
	被代理人, <i>bèi dài lǐ rén</i> ²⁰	mocodawca
3.2	委托人, <i>wěi tuō rén</i> ²¹	mocodawca
	被委托人, <i>bèi wěi tuō rén</i> ²²	pełnomocnik
3.3	继承人, <i>jì chéng rén</i> ²³	spadkobierca
	被继承人, <i>bèi jì chéng rén</i> ²⁴	spadkodawca

Źródło: Opracowanie własne.

Zastosowanie tej struktury jest bardzo intuicyjne dla użytkowników języka, na co wskazywać może fakt, że podobny model stosowany jest w języku prawniczym do tworzenia pojęć, których nie ma w ustawie, bądź ustawa stosuje mniej oczywisty termin (np. w przykładzie 3.2, choć 被委托人, *bèi wěi tuō rén* ‘pełnomocnik’ nie występuje w ustawie, został utworzony na podstawie terminu ustawowego o przeciwnym znaczeniu).

3.4. STRUKTURA ‘受, *SHÒU* + X + 人, *RÉN*’

Analogiczną strukturą do tej opisaną w powyższym punkcie jest schemat wykorzystujący znak 受, *shòu* ‘być [podmiotem czynności]’, oznacza on bycie sprawcą czynności, podmiotem. Podobnie jak w strukturze z 被, *bèi* jeden z terminów w parze tworzony jest w sposób regularny oparty na schemacie z pkt 4, a więc składa się z określenia czynności lub przedmiotu czynności oraz sufiksu 人, *rén* ‘człowiek’; drugi natomiast poprzedzony jest prefiksem 受, *shòu*, który oznacza odbiorcę czynności:

受 + X + 人

Przykładem mogą być tutaj terminy oparte na słowie 要约, *yāo yuē* ‘oferta, oferować’. Pierwszy (bazowy) termin wygląda następująco: 要约人, *yāo yuē rén* ‘oferent’, czyli człowiek, który dokonuje czynności oferowania; a utworzony od niego pochodny termin z 受, *shòu* to 受要约人, *shòu yāo yuē rén* ‘oblat’, czyli człowiek, który jest odbiorcą czynności oferowania.

¹⁹ Art. 63 o.z.p.c., art. 161 p.o.p.c.

²⁰ Art. 63 o.z.p.c., art. 162 p.o.p.c.

²¹ Art. 65 o.z.p.c.

²² Termin prawniczy.

²³ Art. 4 u.d.

²⁴ Art. 2 u.d.

Tabela 4. Przykładowe terminy oparte na strukturze ‘(受, shòu) + X + 人, rén’

Nr przykładu	Chiński	Polski
4.1	遗赠人, <i>yí zèng rén</i> ²⁵	zapisodawca
	受遗赠人, <i>shòu yí zèng rén</i> ²⁶	zapisobierca
4.2	要约人, <i>yāo yuē rén</i> ²⁷	oferent
	受要约人, <i>shòu yāo yuē rén</i> ²⁸	oblat
4.3	委托人, <i>wěi tuō rén</i> ²⁹	dający zlecenie
	受托人, <i>shòu tuō rén</i> ³⁰	przyjmujący zlecenie
4.4	让与人, <i>ràng yú rén</i> ³¹	cedent
	受让人, <i>shòu ràng rén</i> ³²	cesjonariusz
4.5	赠与人, <i>zèng yǔ rén</i> ³³	darczyńca
	受赠人, <i>shòu zèng rén</i> ³⁴	obdarowany

Źródło: Opracowanie własne.

Warto przy tym zwrócić uwagę, że w przeciwieństwie do struktury z 被, *bèi*, jeśli X w pierwszym terminie (bez 受, *shòu*) składa się z dwóch znaków, wówczas w drugim terminie (z zastosowaniem 受, *shòu*) pierwszy lub drugi ze znaków może być pominięty po dodaniu prefiksu 受, *shòu*. Można zaobserwować ten mechanizm na przykładzie terminów opartych na słowie 委托 *wěi tuō* ‘powierzać, delegować’. Choć pierwszy termin jest utworzony regularnie: 委托人, *wěi tuō rén* ‘dający zlecenie’, w drugim, pochodnym od niego terminie po dodaniu 受, *shòu* znika znak 委, *wěi*: 受托人, *shòu tuō rén* ‘przyjmujący zlecenie’.

3.5. TERMINY UZUPEŁNIAJĄCE SIĘ

Oprócz struktur wykorzystujących stały prefiks rozróżniający dwie strony danej czynności prawnej (jak opisane wyżej 出, *chū*, 被, *bèi* i 受, *shòu*), w chińskim języku prawnym zaobserwować można także pary podmiotów tworzone według schematu opartego na użyciu uzupełniających się elementów – odpowiadających sobie, bądź antonimicznych znaków. Termin taki zawiera w sobie znak (lub znaki) odpowiadający czynności lub przedmiotowi czynności, a także sufiks

²⁵ Art. 34 u.d.

²⁶ Art. 18 u.d.

²⁷ Art. 14 o.z.p.c.

²⁸ Art. 14 o.z.p.c.

²⁹ Art. 396 u.u.

³⁰ Art. 396 u.u.

³¹ Art. 82 u.u.

³² Art. 82 u.u.

³³ Art. 185 u.u.

³⁴ Art. 185 u.u.

人, *rén* ‘człowiek’, jednak oprócz tego w obu terminach z pary zastosowane są znaki o przeciwnych znaczeniach lub wskazujące na rolę podmiotu w wykonywaniu danej czynności. Struktura ta przybiera dwa warianty, które wyglądają następująco:

X + Y+ 人

lub

Y + X + 人,

gdzie Y w parze terminów odpowiada znakom o przeciwnych znaczeniach, np. 权, *quán* ‘prawo podmiotowe, uprawnienie’ i 务, *wù* ‘obowiązek’. Przykładem mogą być terminy oparte na słowie 债, *zhài* ‘dług’: po uzupełnieniu terminu znakiem 权, *quán* ‘prawo podmiotowe, uprawnienie’ powstaje termin 债权人, *zhài quán rén* ‘wierzyciel’, a po uzupełnieniu go znakiem 务, *wù* ‘obowiązek’: 债务人, *zhài wù rén* ‘dłużnik’.

Tabela 5. Przykładowe terminy uzupełniające się

Nr przykładu	Chiński	Polski
5.1	供电人, <i>gōng diàn rén</i> ³⁵	dostawca energii
	用电人, <i>yòng diàn rén</i> ³⁶	konsument energii
5.2	借款人, <i>jiè kuǎn rén</i> ³⁷	pożyczkobiorca
	贷款人, <i>dài kuǎn rén</i> ³⁸	pożyczkodawca
5.3	债权人, <i>zhài quán rén</i> ³⁹	wierzyciel
	债务人, <i>zhài wù rén</i> ⁴⁰	dłużnik

Źródło: Opracowanie własne.

W tej strukturze jednak nie występują stałe prefiksy, a pary przeciwstawianych sobie znaków są semantycznie związane ze znaczeniem całego terminu. Dla przykładu, oprócz wspomnianych 权, *quán* ‘prawo podmiotowe, uprawnienie’ i 务, *wù* ‘obowiązek’ zaobserwować można pary: 供, *gōng* ‘zaopatrywać’ i 用, *yòng* ‘używać’ czy 借, *jiè* ‘pożyczyć’ i 贷, *dài* ‘pożyczyć’.

³⁵ Art. 176 u.u.

³⁶ Art. 176 u.u.

³⁷ Art. 196 u.u.

³⁸ Art. 196 u.u.

³⁹ Art. 62 u.u.

⁴⁰ Art. 62 u.u.

4. PROBLEMY ZWIĄZANE Z OKREŚLENAMI PODMIOTÓW CZYNNOŚCI PRAWNYCH

Podczas analizy zaobserwowano także terminy mogące z różnych przyczyn powodować trudności w tłumaczeniu bądź ryzyko popełnienia błędu. Przypadki te zostały opisane na przykładzie wybranych terminów w kolejnych punktach.

4.1. TERMINY O WĘŻSZYM LUB SZERSZYM ZNACZENIU

Problem terminów o węższym lub szerszym znaczeniu dotyczy zwłaszcza przypadków, kiedy np. kilka instytucji z jednego systemu prawnego w innym systemie prawnym zawiera się w jednej. Może również być wynikiem wieloznaczności – częściej w języku chińskim. Przykładem takiej sytuacji są umowy najmu i dzierżawy, które występują w polskim systemie prawnym, podczas gdy w Chinach istnieje tylko jedna umowa: 租赁合同, *zū lìn hé tóng*, zawierająca w sobie obie polskie umowy.

Tabela 6. Przykładowe terminy o węższym lub szerszym znaczeniu

Nr przykładu	Chiński	Polski
6.1	承租人, <i>chéng zū rén</i> ⁴¹	najemca/dzierżawca
6.2	出租人, <i>chū zū rén</i> ⁴²	wynajmujący/wydzierżawiający
6.3	委托人, <i>wěi tuō rén</i> ⁴³	mocodawca/dający zlecenie/nabywca technologii
6.4	受托人, <i>shòu tuō rén</i> ⁴⁴	przyjmujący zlecenie/sprzedawca technologii
6.5	受让人, <i>shòu ràng rén</i> ⁴⁵	cesjonariusz/nabywca
6.6	开发人, <i>kāi fā rén</i> ⁴⁶ / 发\\包人, <i>fā bāo rén</i> ⁴⁷	inwestor

Źródło: Opracowanie własne.

Jak widać na powyższych przykładach, możliwe jest zastosowanie różnych ekwiwalentów w zależności od kontekstu. Błędne zastosowanie ekwiwalentu może mieć miejsce szczególnie w przypadku stosowania ekwiwalentu słownikowego, przy którym nie ma odnotowanego kontekstu. W takich przypadkach

⁴¹ Art. 212 u.u.

⁴² Art. 212 u.u.

⁴³ Art. 396 u.u.

⁴⁴ Art. 396 u.u.

⁴⁵ Art. 331 u.u.

⁴⁶ Art. 332 u.u.

⁴⁷ Art. 269 u.u.

istotną pomoc może stanowić opisana wcześniej metoda analizy tekstów porównywalnych.

4.2. PARY POKRYWAJĄCE SIĘ CZĘŚCIOWO

Pewnym utrudnieniem dla tłumacza mogą być także pary terminów mające jeden wspólny termin i jeden różny. Ma to często miejsce w przypadku umów o podobnym charakterze, w których występuje jeden podmiot określany tak samo, a drugi – inaczej. Przykładem może być tutaj terminologia użyta w kontekście 委托合同, *wěi tuō hé tóng* ‘umowy zlecenia’ oraz 行纪合同, *xíng jì hé tóng* ‘umowy agencyjnej’. W obu tych umowach jedną stroną określa się jako 委托人, *wěi tuō rén* ‘dający zlecenie’, druga natomiast określana jest odpowiednio: 受托人, *shòu tuō rén* ‘przyjmujący zlecenie’ i 行纪人, *xíng jì rén* ‘agent’.

Tabela 7. Przykładowe terminy posiadające różne ekwiwalenty w zależności od kontekstu

Nr przykładu	Chiński	Polski
7.1	委托合同, <i>wěi tuō hé tóng</i> ‘umowa zlecenia’ ⁴⁸	
	委托人, <i>wěi tuō rén</i> ⁴⁹	dający zlecenie
	受托人, <i>shòu tuō rén</i> ⁵⁰	przyjmujący zlecenie
7.2	行纪合同, <i>xíng jì hé tóng</i> ‘umowa agencyjna’ ⁵¹	
	委托人, <i>wěi tuō rén</i> ⁵²	dający zlecenie
	行纪人, <i>xíng jì rén</i> ⁵³	agent

Źródło: Opracowanie własne.

W takiej sytuacji również pomoc może stanowić metoda analizy tekstów porównywalnych, która umożliwi określenie ekwiwalentów odpowiednich w danym kontekście. Opisywane przykłady mają jednak swoje odpowiedniki w polskim systemie prawnym i języku prawniczym, jednak w przypadku umowy, która nie ma swojego odpowiednika w drugim systemie, konieczne jest albo zastosowanie ekwiwalentu funkcjonalnego z przypisem, albo użycie technik zapewniania ekwiwalentów dla terminów bezekwiwalentowych.

⁴⁸ Art. 396 u.u.

⁴⁹ Art. 396 u.u.

⁵⁰ Art. 396 u.u.

⁵¹ Art. 414 u.u.

⁵² Art. 414 u.u.

⁵³ Art. 414 u.u.

4.3. NIEREGULARNE PARY TERMINÓW

Choć badane terminy i pary terminów cechowały się bardzo uporządkowanymi strukturami, odnotowano także pewne wyjątki. Niektóre pary tworzone były bądź przez nadbudowanie jednego terminu dodatkowym przedrostkiem, bądź w oparciu o zupełnie odrębne słowa.

Tabela 8. Przykładowe terminy tworzone w sposób nieregularny

Para terminów	Chiński	Polski
8.1	遗嘱人, <i>yí zhǔ rén</i> ⁵⁴	testator
	遗嘱继承人, <i>yí zhǔ jì chéng rén</i> ⁵⁵	spadkobierca testamentowy
8.2	承揽人, <i>chéng lǎn rén</i> ⁵⁶	przyjmujący zamówienie
	定作人, <i>dìng zuǎn rén</i> ⁵⁷	zamawiający

Źródło: Opracowanie własne.

Wyjątki takie podkreślają wagę precyzyjnego zidentyfikowania istniejących ekwiwalentów w języku źródłowym i docelowym. Powielanie zaobserwowanych w powyższych punktach struktur mogłyby bowiem skłonić tłumacza do utworzenia niepotrzebnego neologizmu, np. w przypadku terminu 遗嘱人, *yí zhǔ rén* ‘testator’ analogicznie do pary terminów: 遗赠人, *yí zèng rén* ‘zapisodawca’ i 受遗赠人, *shòu yí zèng rén* ‘zapisobiorca’ mógłby zostać utworzony błędny termin *受遗嘱人 *shòu yí zhǔ rén** zamiast poprawnego 遗嘱继承人, *yí zhǔ jì chéng rén* ‘spadkobierca testamentowy’.

5 WNIOSKI

Jak zostało to zaprezentowane w niniejszym artykule, tworzenie określeń podmiotów czynności prawnych w chińskim języku prawnym cechuje duża regularność. Zaobserwowano kilka powtarzających się schematów, które, z pewnymi wyjątkami, możliwe są do odnotowania w niemal wszystkich terminach określających podmioty czynności prawnych. Powtarzalność ta, jak również budowa struktur, wynika przede wszystkim z właściwości języka chińskiego, który jest językiem izolującym, a także korzystającym z pisma logograficznego, w którym znaki odpowiadają pojedynczym sylabom i niosą odrębne znaczenia.

⁵⁴ Art. 17 u.d.

⁵⁵ Art. 27 u.d.

⁵⁶ Art. 251 u.u.

⁵⁷ Art. 251 u.u.

Najczęstszym i najbardziej uniwersalnym schematem w tym kontekście było tworzenie terminów ze znakiem 人, *rén* ‘człowiek’, co jest skutkiem implikacji, że człowiek, którego można określić nazwą danej czynności, najprawdopodobniej jest jej podmiotem. Ponadto szczególnie częste okazały się schematy z zastosowaniem znaków 被, *bèi* ‘być [wskazujące stronę bierną]’ oraz 受, *shòu* ‘być [podmiotem czynności]’. Pojawiały się one najczęściej w parach terminów, gdzie jeden termin z pary tworzony był według podstawowego schematu, a drugi, rozszerzony o 受, *shòu* lub 被, *bèi*, oznaczał symetryczny podmiot danej czynności (np. drugą stronę konkretnej umowy, odbiorcę czynności itd.). Należy przy tym zaznaczyć, że znaczenie podane w cudzysłowie jest jedynie pewnym przybliżeniem. Polisemantyczność, która również jest jedną z cech języka chińskiego, skutkuje tym, że każdy znak ma wiele znaczeń, zbliżonych do siebie lub nie, i tak jest również w przypadku 受, *shòu* i 被, *bèi*.

Badanie pozwoliło także zaobserwować potencjalne problemy związane z przekładem analizowanych terminów. Warto zwrócić tu uwagę na trudności związane z cechami języka chińskiego, takie jak brak liczby, rodzaju czy wieloznaczność. Niewątpliwie problem mogą stanowić różnice między systemami prawnymi. Skutkuje to nieprzystawalnością niektórych instytucji i związanych z nimi terminów, a tym samym wymaga to albo zastosowania technik tworzenia ekwiwalentów dla terminów bezekwiwalentowych, albo zastosowania ekwiwalentu funkcjonalnego o zaledwie przybliżonym znaczeniu. Pewien kłopot mogą stanowić te same terminy stosowane jednak w różnych kontekstach, które w języku polskim mają różną postać, a także fakt, że te same podmioty określane są czasem różnymi terminami, które z kolei w języku polskim odpowiadają jednemu tylko terminowi. Dodatkowym utrudnieniem może być dość dynamiczna obecnie zmiana chińskiego prawa cywilnego, której ubocznym skutkiem jest do pewnego stopnia zmiana terminologii prawnej.

Z jednej strony zaobserwowane struktury mogą być problematyczne dla tłumacza, mogą bowiem skłaniać do stosowania błędnego, nieistniejącego ekwiwalentu, zbudowanego w oparciu o powszechny model, podczas gdy w ustawie lub w języku prawniczym stosowany jest inny termin. Z drugiej jednak strony, w przypadku terminów bezekwiwalentowych schematy te mogą pomóc, jeśli konieczne byłoby utworzenie neologizmu.

Niniejszy artykuł analizuje zaledwie wycinek bardzo obszernego zagadnienia, jakim jest chiński język prawny oraz jego analiza w kontekście chińsko-polskim. Z pewnością jednak konieczne jest dalsze nieustanne pogłębianie wiedzy w tym kierunku, szczególnie ze względu na wspomniane na wstępie coraz częstsze relacje gospodarcze między Polską a Chinami i rosnącą konieczność tłumaczenia specjalistycznego i prawniczego w tej parze językowej.

BIBLIOGRAFIA

Literatura

- Achinger M., Radziwiłł A. (red.), *Polsko-chiński i chińsko-polski słownik biznesowy*, Kęty 2015
- Daniels P. T., Bright W. (eds.), *The World's Writing Systems*, Nowy Jork–Oksford 1996
- Kubacki A. D., *Teksty paralelne jako narzędzie pomocnicze przy sporządzaniu tłumaczeń (specjalistycznych)*, „Comparative Legilinguistics” 2013, nr 13
- Lin K., Pawlak K., *Język chiński. Pomocnik biznesowy*, Warszawa 2015
- Matulewska A., *Legilinguistic Translatology: A Parametric Approach to Legal Translation*, Brno 2013
- Pirkola A., *Morphological typology of languages for IR*, „Journal of Documentation” 2001, nr 57

Akty prawne

- Ogólne zasady prawa cywilnego Chińskiej Republiki Ludowej z dnia 12 kwietnia 1986 r. – 中华人民共和国民法通则, *Zhōnghuá rénmín gònghéguó mǐnfǎ tōngzé* (rozkaz Prezydenta Chińskiej Republiki Ludowej nr 37)
- Przepisy ogólne prawa cywilnego Chińskiej Republiki Ludowej z dnia 15 marca 2017 r. – 中华人民共和国民法总则, *Zhōnghuá rénmín gònghéguó mǐnfǎ zǒngzé* (przyjęte na V sesji 12. Ogólnochińskiego Zgromadzenia Przedstawicieli Ludowych)
- Ustawa Chińskiej Republiki Ludowej o dziedziczeniu z dnia 10 kwietnia 1985 r. – 中华人民共和国继承法, *Zhōnghuá rénmín gònghéguó jìchéng fǎ* (rozkaz Prezydenta Chińskiej Republiki Ludowej nr 24)
- Ustawa Chińskiej Republiki Ludowej o umowach z dnia 15 marca 1999 r. – 中华人民共和国合同法, *Zhōnghuá rénmín gònghéguó hétóng fǎ* (rozkaz Prezydenta Chińskiej Republiki Ludowej nr 15)
- Ustawa z dnia 23 kwietnia 1964 r. – Kodeks cywilny (Dz.U. nr 16, poz. 93, z późn. zm.)

TERMS FOR THE SUBJECTS OF ACTS IN LAW IN CHINESE LEGAL LANGUAGE

Summary

The aim of this paper is to analyze the terms of the subjects of acts in law in Chinese legal language. Morphologically, Chinese is an isolating language. It also uses a non-alphabetic writing system. Creating the terms of the subjects of acts in law is governed by fairly strict language rules; however, there are numerous exceptions that may be misleading for the translator. These terms are commonly used, among others, in the civil law contracts and therefore are an important element of the legal language, also used by

non-specialists (e.g. parties to the contract). The analysis of particular terms has allowed to identify the aforementioned general rules in the legal language, as well as to find some exceptions. The research material included the civil law acts (General Principles of Civil Law of the PRC, new General Provisions of Civil Law of the PRC, the Contract Law, and the Inheritance Law – in modern Chinese law, as yet, no unified civil code has been adopted, therefore its role is played by the general law and the so-called satellite laws). The study is complemented by the comparison of the Chinese legal terms and their suggested Polish equivalents, which can be a valuable help for translators.

KEYWORDS

subjects of acts in law, legal translation, legal language, Chinese language, Chinese civil law

SŁOWA KLUCZOWE

podmioty czynności prawnych, tłumaczenie prawnicze, język prawny, język chiński, chińskie prawo cywilne